

Foto: Philip Friskorn

Nieuwe Vogelmuziek

Roodborstje, Goudplevier, Nachtzwaluw, Grote Lijster, Gierzwaluw... Ze zijn allemaal te beluisteren op de tweede cd 'Theo's muzikale vogelreis door Europa', die in november 2003 verscheen.

Op deze cd zijn vogelteksten uit Europese landen op muziek gezet. De muziek is gecomponeerd in het 'folkidroom' van het desbetreffende land.

Alle muziekinstrumenten worden door mijzelf bespeeld, en bijna alle zangpartijen zijn door mezelf ingezongen (met speciale medewerking van o.a. het vocale kwartet The Swallowgirls). Behalve gitaren zijn dulcimer, mandoline en Northumbrian smallpipes te beluisteren. Ook staat er een stevig rocknummer op deze cd.

De Goudplevier wordt in het IJslands bezongen, Nachtzwaluw en Grote Lijster in het Engels. Er staan Franse, Tsjechische en Spaanse liedjes op de cd, die met een moeilijke geluidenquiz eindigt. De teksten van de 15 liedjes kan ik u desgewenst mailen.

Deze cd met ruim een uur afwisselende muziek wordt in eigen beheer uitgebracht en kost evenals de vogelcd van 2002 €12,50 (inclusief verzendkosten), over te maken op giro 2424998 t.n.v. T. van Lent, R. Vinkelskade 25 1h, 1071 SR Amsterdam. Of mail naar: t.lent@chello.nl.

Kolonievogels in 2003, een jaar van uitersten

In 2002 werd nog melding gemaakt van topaantallen bij veel kolonievogels, maar in het afgelopen jaar maakten veel soorten minimaal een pas op de plaats. De voorlopige resultaten wijzen erop dat er vrijwel geen records zijn gesneuveld. Hot news was echter het weer in 2003 want het was warm, droog en de koperen ploert stond een recordaantal uren te branden.

In de aanloop naar en gedurende het broedseizoen was het droog in februari, maart, april en juni. Mogelijk speelde droogte de meeuwen en Roek enige parten bij het foerageren. Na zo'n verhit jaar zouden we bijna vergeten dat we de eerste koude winter na de elfstedenwinter van 1996/97 meemaakten. Hierdoor lieten Blauwe Reigers in het hele land wat steken vallen.

Nieuw record Aalscholver

De Aalscholver lijkt iets toegenomen ten opzichte van 2002 (22.000), en is daarmee meteen de enige soort die een nieuw record vestigde. De belangrijkste stijgers waren het Ven bij Enkhuizen (van 3352 naar 4100 paren) en de Rottige Meenthe (van 319 naar 537), maar in de grootste kolonie de Oostvaardersplassen stakte de teller (5410, vergelijkbaar met de 5500 van voorgaand jaar). Het laatste gold ook voor andere grootleveranciers zoals de Kroon's polders op Vlieland, Princehof bij Eernewoude, Brede Water, Naardermeer en Lepelaarplassen. Opmerkelijk was een waarneming van een Aalscholver op het Terschellingerstrand die bij het opvliegen een ei deponeerde. Ongetwijfeld legnood, maar wel een nieuwe broedvogel voor Terschelling? Het broedseizoen begon overigens al vroeg, op 12 januari zaten er al Aalscholvers te broeden in de Akerdijkse Plassen bij Delft. Ondanks de vorst kwamen er jongen groot en na het uitvliegen (begin april) werden de nesten geaneexeerd door nieuwe broedparen. Een vroege terugkeer in de kolonies werd ook gemeld uit De Wieden en de Oostvaardersplassen. Dat het nóg wat vroeger kan, bewees afgelopen winter. Waarschijnlijk door het zachte weer daartoe aangezet, begonnen Aalscholvers in de Akerdijkse Plassen eind december al met de nestbouw; de eerste vogels zaten op 5 januari 2004 al te broeden (op 25 van de 300 nesten)! De Aalscholver lijkt zich hiermee te scharen in het rijtje broedvogels dat steeds vroeger gaat broeden door de opwarming.

Meeste reigers en Lepelaar wat afgeroomd

Na een reeks zachte winters ging het crescendo met de Blauwe Reiger, leidend tot een climax van 13.800 paren in 2002. De koude winter van 2002/03 eiste echter zijn tol: berekend over geheel Nederland is de afname 7% en in Friesland zelfs 19%. Wanneer koning Winter zich niet meer laat gelden, kan de

populatie zich binnen 2-3 jaar herstellen. Bij vorige koude winters kelderden de aantallen het meest op de hogere zandgronden en liet het herstel daar ook het langst op zich wachten.

Kleine en Grote Zilverreiger worden normaal niet genoemd in dit overzicht omdat ze als kolonievogel nog te zeldzaam zijn. Maar ze doen een aardige gooi naar een nominatie omdat tijdens een vliegtuigtelling boven de Oostvaardersplassen maar liefst 22 paar Kleine en 53 paar Grote Zilverreigers werden vastgesteld.

Het overzicht van de Purperreiger, verzorgd door Henk van der Kooij en zijn tellers, zal nagenoeg compleet zijn. De onderzochte kolonies leverden 373 nesten op, en diezelfde kolonies hadden er 409 in 2002 (totaal 477), wat dus een terugval betekent van 9%. Enkele kolonies moeten nog geteld worden, wat alleen kan geschieden bij stevige vorst. De hofleveranciers in 2003 waren de Zouweboezem bij Ameide met 108 nesten (113 in 2002), Nieuwkoopse Plassen met 104 (117), Kinderdijk met 55 (59) en Naardermeer met 45 (36).

Traditiegetrouw zijn de aantallen van de Lepelaar het snelst bekend. Direct na de zomer geven Otto Overdijk en de Werkgroep Lepelaar al een volledig overzicht. Er werden 1314 paren geteld, wat na 2002 (1586) het beste jaar vormde; 65% nestelde op de Waddeneilanden. De op zich niet geringe achteruitgang (17%) in vergelijking met 2002 past in de jaarlijkse fluctuaties van deze soort. De reproductie was uitstekend. In het Waddengebied werd in 2003 1,98 jong/paar vliegvlug, tegenover 0,5 in 2002. De grootste aantallen zijn geteld op Vlieland (207, tegen 216), Terschelling (193 tegen 227), Texel (193 tegen 222), Schiermonnikoog (170 tegen 240) en in de Oostvaardersplassen (153 tegen 210).

Meeuwen en sterns: regionale indrukken

Het tellen, interpreteren en op papier zetten van kolonies meeuwen en sterns blijkt altijd

een hele klus, zodat er ruim een half jaar na dato nog geen goed overzicht bestaat. In de vorige SOVON-Nieuws werd al vermeld dat de broedresultaten in het Waddengebied tegenvielen. Enkele regionale schoten voor de boeg geven een indruk van de situatie elders in het land. In de zuidelijke helft van Zuid-Holland namen Kleine Mantelmeeuw, Kokmeeuw en Visdief toe, en Zilvermeeuw af. De eerste en laatste soort lopen daarmee in de pas met de landelijke ontwikkeling. De grootste kolonies zijn de Dintelhaven en Maasvlakte met 17.333 en 12.686 nesten van de Kleine Mantelmeeuw. Op het vasteland van Friesland bleven de aantallen Kokmeeuwen gelijk aan het vorige jaar (grootste kolonies 2759 in de Bocht fan Molkwar en 2642 in het Tjeukermeer), nam de Visdief af en de Zwarte Stern toe, waarbij ook nieuwe locaties werden ontdekt. In de Gelderse Poort bleef de Zwarte Stern stabiel (130 nesten, tegen 132 in 2002) en de eerste signalen uit andere gebieden wijzen ook in die richting. Net als in Friesland werden ook in het rivierengebied lagere aantallen Visdieven vastgesteld. Na half januari 2003 was er ook geen hoogwater meer geweest, zodat verschillende broedlocaties in de uiterwaarden door uitbundige plantengroei ongeschikt waren.

Overzwaluw en economie

Arend van Dijk en Herman Leys lieten ons op de landelijke dag al zien dat de aantalsontwikkeling van de Overzwaluw gerelateerd lijkt aan de economische ontwikkeling. Voor het derde achtereenvolgende jaar zit de soort in de min, gelijk onze economie (lees: minder graafactiviteiten). Op basis van kolonies die zowel in 2002 als in 2003 zijn geteld (ruim de helft van het totaal), is een achteruitgang berekend van 30%. Opgemerkt moet worden dat een aantal grote kolonies nog ontbreekt in de lijst en dat de achteruitgang daar doorgaans minder heftig is dan in de kleine kolonies. Het landelijk totaal zal ergens tussen de 15.000 en 20.000 paren stranden. De grootste kolonies lagen in het Lauwersmeer met 396 nesten (in 2000 nog 1564, daarna gestage afname) en eenzelfde aantal werd geteld bij Shell-Moerdijk bij Klundert. Naast de economie zijn vooral de omstandigheden in de overwinteringsgebieden van belang, iets wat Arend en Herman in hun betoog ook al aangaven.

Roeken, lust of last?

De meeste vogelaars zullen deze vraag volmondig beantwoorden met lust. Vanaf

februari zijn de vogels alweer actief met de nestbouw en zie je de paartjes parmantig om elkaar heen stappen met de broek wijd en de snavel recht naar beneden. In april wordt het weer spannend het aantal te bepalen in de kolonies. Jaarlijks worden er rond 1400 kolonies bezocht en de laatste jaren ligt het aantal broedparen landelijk tussen 60.000-66.000. In 2002 was er een afname ten opzichte van het jaar ervoor, van 66.000 naar 61.500 paren. Op basis van het beschikbare materiaal vond in 2003 verdere achteruitgang plaats, ordegrootte 5-10%. De populatie lijkt aan zijn plafond te zitten en er is geen duidelijke verklaring voor de recente terugval. Verdraagzaamheid is tegenwoordig ver te zoeken, en de soort moet wel eens het onderspit delven bij conflicten over bijv. lawaaioverlast. Er worden nogal gemakkelijk vergunningen verstrekt voor het afschieten en verjagen van de zwarte goedzak. Het gevolg is dikwijls dat de kolonie versplintert, zich meer verspreidt, en meer mensen de Roek als buur krijgen. Meldt verstoring, afschieten en kap van (nest)bomen op het formulier (onder Opmerkingen). Noteer alleen concrete en duidelijke aanwijzingen of anders geef duidelijk aan dat het om vermoedens gaat.

De grootste kolonies in 2003 lagen bij Beek en Donk (NB) 440, Dieren (Gld) 397, Eibergen (Gld) 380 en Heeten (Ov) 325. Enkele grote kolonies uit voorgaande jaren ontbreken nog in de lijst.

Op pad met een nieuwe handleiding

In het begin van het voorjaar zal er een nieuwe geactualiseerde handleiding verschijnen van het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB). Voor kolonievogels zal er niet veel veranderen, de meeste aanpassingen zijn er bij de zeldzame soorten. Elke teller krijgt deze handleiding toegestuurd.

Binnenkort start de uitwerking en rapportage van de gegevens uit 2003. Het rapport zal waarschijnlijk uitkomen aan het eind van het jaar. Stuur eventuele nog niet ingezonden telresultaten snel op, zodat ze nog mee kunnen in de rapportage.

Rond het verschijnen van dit nummer kunnen we alweer op pad voor het tellen van Blauwe Reigers en Roeken. Veel tellers maken er een jaarlijks terugkerend uitstapje van met een collega, meestal op de fiets of met de auto, maar sommigen pakken hiervoor het vliegtuig of moeten wachten tot er iets ligt. Dat maakt allemaal niet uit, als er maar geen kolonies gemist worden. Wanneer je ergens een kolonie ziet, denk dan niet te

snel dat die wel geteld zal worden: zet hem voor alle zekerheid op het formulier. Vaste tellers krijgen de voorgedrukte tellijst toegestuurd waarmee het invullen van de gegevens een fluitje van een cent is. Geen voorgedrukte tellijst of handleiding ontvangen? Neem dan contact op met de districtscoördinator in de eigen regio (zie overzicht voorlaatste pagina). Veel plezier bij het tellen!

Foto:

Jan Schoppers

Teldata watervogels seizoen 2004/2005

Voor het komende watervogelseizoen staan de volgende maandelijkse tellingen op het programma:

2004

17 juli, 14 augustus, 18 september,
16 oktober, 13 november, 18 december;

2005

15 januari, 12 februari, 12 maart,
16 april, 8 mei (Rotgans), 14 mei, 18 juni.

Het gaat hier steeds om de zaterdag. De telperiode loopt zoals gebruikelijk van vrijdag tot en met maandag. Maandelijks worden alle monitoringgebieden op alle soorten watervogels geteld (in juli/augustus en mei/juni alleen een selectie van monitoringgebieden). Van oktober tot en met maart vinden er tevens landelijke ganzen en zwanentellingen plaats, incl. een Grauwe Ganzen telling in september en Brand- en Rotganzen in april en Rotganzen op 8 mei. Daarnaast wordt op 18 september, 16 oktober, 13 november, 15 januari en 14 mei een integrale hoogwatertelling in de Waddenzee georganiseerd.